

ОКРЕМІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ВІДСТРОЧКУ ВІД ПРИЗОВУ НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ ПІД ЧАС МОБІЛІЗАЦІЇ, НА ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

SOME ORGANIZATIONAL, LEGAL, AND PRACTICAL ASPECTS OF THE HIGHER EDUCATION STUDENTS' RIGHT TO CONSCRIPTION DEFERMENT DURING MOBILIZATION FOR A SPECIAL PERIOD

Тихомиров Д.О., д.ю.н., доцент,
професор кафедри теорії, історії та філософії права
Національна академія внутрішніх справ

Розум І.О., к.ю.н.,
доцент кафедри публічного управління і проектного менеджменту
Навчально-науковий інститут менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти
«Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України

У межах опрацьованої наукової статті авторським колективом змістовно проаналізовано організаційно-правові та практичні аспекти реалізації права на відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період (у контексті положень Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII, Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 № 3543-XII та роз'яснень Міністерства освіти і науки України щодо особливостей формування в Єдиній державній електронній базі з питань освіти (далі – ЄДЕБО) довідки про здобувача освіти, а також алгоритму визначення послідовності здобуття освіти, наданих у Листі від 03.06.2024 № 1/9758-24) здобувачами вищої освіти що, зокрема, були зараховані на навчання закладами вищої освіти за результатами вступної кампанії 2024 року для здобуття освітніх ступенів «Бакалавр» та «Магістр» (або станом на момент набуття чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» від 11.04.2024 № 3633-IX здобували такі освітні ступені), однак раніше були відраховані із закладів вищої освіти до завершення здобуття вищої освіти за такими ж (або прівірняними до них) освітніми ступенями з підстав, передбачених Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. Констатовано, що, враховуючи висловлену у Листі від 03.06.2024 № 1/9758-24 позицію Міністерства освіти і науки України, такі здобувачі фактично втратили право на оформлення відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, оскільки в Довідках про здобувача освіти за даними ЄДЕБО у полі «На підставі даних, що містяться в Єдиній державній електронній базі з питань освіти, поточне здобуття освіти не порушує послідовності, визначеної частиною другою статті 10 Закону України «Про освіту»» було зазначено «Ні, порушує». Указане, з позиції авторів та проаналізованої судової практики розгляду й вирішення відповідної категорії справ судами адміністративної юрисдикції, прямо суперечить чинному законодавству про освіту та потребує більш змістовного законодавчого врегулювання.

Ключові слова: відстрочка від призову на військову службу, алгоритм визначення послідовності здобуття освіти, вища освіта, організаційно-правові засади мобілізації, право на освіту, обмеження прав і свобод людини і громадянина в умовах воєнного стану.

The authors present a comprehensive analysis of the organizational, legal and practical aspects of the implementation of the right to deferment from military service during mobilization, for a special period (in the context of the Law of Ukraine "On Higher Education" dated 01.07.2014 No. 1556-VII, the Law of Ukraine "On Mobilization Preparation and Mobilization" dated 21.10.1993 No. 3543-XII and the explanations of the Ministry of Education and Science of Ukraine regarding the formation of a student registration card in the Unified State Electronic Database on Education (hereinafter referred to as the EDBO), as well as the algorithm for determining the sequence of obtaining education, provided in the Letter dated 03.06.2024 No. 1/9758-24) by higher education students who, in particular, were enrolled in higher education institutions based on the results of the 2024 enrollment on Bachelor and Master courses (or who, as of the validation date of the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Certain Issues of Military Service, Mobilization and Military Registration" dated 11.04.2024 No. 3633-IX, were students), but were previously expelled from higher education institutions before completing higher education in the same (or equivalent) educational courses on the grounds provided for by the Law of Ukraine "On Higher Education" dated 01.07.2014 No. 1556-VII. It was found that, taking into account the Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 03.06.2024 No. 1/9758-24, such students have actually lost the right to a deferral from military service during mobilization, for a special period, since in EDBO Student Information box "Based on the data contained in the Unified State Electronic Database on Education, the student does not violate the sequence defined by Part Two of Article 10 of the Law of Ukraine "On Education"" had "Yes, he/she violates". This, from the position of the authors and the judicial practice of resolving the relevant cases by courts of administrative jurisdiction, directly contradicts the current legislation on education and requires more substantive legislative regulation.

Key words: conscription deferment, algorithm for determining the sequence of obtaining education, higher education, organizational and legal principles of mobilization, right to education, restrictions on the rights and freedoms of a person and a citizen under martial law.

Україна лише із 1991 року існує як незалежна країна на мапі світу, але цьому передували століття напруженої, самовідданої боротьби українського народу (що до кореня пронизані втратами, болем, але, у той же час, й вірою, єдністю) за право мати власну державу. Основним документом, який визначав принципові засади розбудови та перебігу державотворчих процесів, у тому числі в сфері зовнішньої політики, забезпечення зовнішньої й внутрішньої безпеки, став Акт проголошення незалежності України, урочисто схвалений Верховною Радою України 24 серпня 1991 року, виходячи з права на самовизначення, передбаченого Статутом Організації Об'єднаних Націй.

Поступове становлення та формування України як суверенної і незалежної, демократичної, правової держави протягом десятиліть вимагало не лише переосмислення й трансформації основоположних засад функціонування державно-політичних інституцій і усього спектру суспільного буття, але також і подолання низки викликів та загроз, що поставали перед українською державністю у цілому (зокрема, слід згадати Кримську кризу 1992–1994 років, подальші спроби узурпації державної влади та намагання зовнішнього нав'язування керованих «маріонеткових урядів», що були б вигідні та лояльні до кінцевих бенефіціарів державо-дестабілізуючих процесів). Одним із найскладніших і найбільш драматичніших

викликів для нашої держави (як здавалося за відповідних конкретних умов та обставин) стали події, що почали розгортатися у південних та східних областях України від березня 2014 року: факти неоголошених і прихованих вторгнень на територію України підрозділів збройних сил та інших силових відомств Російської Федерації; забезпечення Росією незаконних збройних формувань та системні обстріли української території дали підстави для ухвалення на екстреному засіданні Ради національної безпеки і оборони України 13 квітня 2014 року рішення «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України», яке було введено в дію 14 квітня 2014 Указом Виконувача обов'язків Президента України, Голови Верховної Ради України О. Турчинова [1]. Цим рішенням покладено початок проведення антитерористичної операції із залученням Збройних Сил України. Однак, у зв'язку з повномасштабною військовою агресією Російської Федерації (далі – РФ) проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту двадцятого частини першої статті 106 Конституції України [2], Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII [3], згідно із Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 64/2022 (далі – Указ Президента від 24.02.2022 № 2102-IX), затвердженого Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 2102-IX [4], в Україні починаючи із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року введено правовий режим воєнного стану строком на 30 діб. У подальшому та на сьогодні (враховуючи динаміку перебігу бойових дій на лінії зіткнення) строк введеного правового режиму постійно продовжується.

Конституційно-правові засади забезпечення захисту суверенітету і територіальної цілісності України, її економічної та інформаційної безпеки покладають здійснення таких найважливіших функцій на державу, і визначають їх справою всього Українського народу (частина перша статті 17 Конституції України). При цьому, згідно із приписами частини другої статті 17 Основного Закону оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України.

Подальша деталізація відповідних конституційно-правових приписів у межах Основного Закону визначає прямим та безпосереднім обов'язком всіх громадян України захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів. Громадяни зобов'язані відбувати військову службу відповідно до закону (положення статті 65 Конституції).

Введення в Україні правового режиму військового стану (у аспекті цитованих норм Конституції) зумовило приведення в дію цілісної системи правових механізмів, які охоплюють свої змістом сукупність політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, організаційних та інших заходів держави, спрямованих на забезпечення відсічі збройної агресії РФ, гарантування національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності. Серед сукупності таких заходів відповідно до положень Законів України: «Про оборону України» від 06.12.1991 № 1932-XII [5], «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII, «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 № 2232-XII [6], «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 № 3543-XII [7] слід окремо виділити мобілізацію, як комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах

особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу.

Як прямо впливає із приписів статті 19 Конституції України, правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Статтею 64 Основного Закону регламентовано, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України. В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції.

Статтею 53 Конституції України закріплено право кожного на освіту. Згідно із частинами першою, п'ятою статті 4 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [8] кожному, незалежно від віку, громадянства, місця проживання, статі, кольору шкіри, соціального і майнового стану, національності, мови, походження, стану здоров'я, ставлення до релігії, наявності судимості, а також від інших обставин, гарантовано право на вищу освіту. Ніхто не може бути обмежений у праві на здобуття вищої освіти, крім випадків, встановлених Конституцією та законами України.

Пунктом 3 Указу Президента України від 24.02.2022 № 2102-IX прямо передбачено, що у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Із приписів частини другої статті 3 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 № 3543-XII (далі – Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII) вбачається, що мобілізація здійснюється, зокрема із урахуванням дії принципу додержання прав підприємств, установ і організацій та громадян.

Абзацами першим та другим частини третьої статті 23 Закону України від 21.10.1993 № 3543-XII (у редакції Закону від 19.04.2024) було закріплено, що призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період не підлягають також здобувачі професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, асистенти-стажисти, аспіранти та докторанти, які навчаються за денною або дуальною формами здобуття освіти.

Численні факти зловживань військовозобов'язаними правом на вищу освіту протягом 2022–2024 років (статистичні дані Міністерства освіти і науки України свідчать про збільшення кількості чоловіків віком від 25 років, що були зараховані закладами вищої освіти на навчання на перший (бакалаврський) та другий (магістерський) рівні вищої освіти у 2023 році у порівнянні з 2021 роком, з 6227 до 56182 (для освітнього ступеня бакалавр) та з 11936 до 55801 (для освітнього ступеня магістр) [9]) виключно з метою подальшого оформлення відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації, а також інші порушення у ході організації та провадження освітнього процесу за денною формою навчання як з боку здобувачів вищої освіти, так і самих закладів вищої освіти, стали підставою для прийняття Верховною

Радою України 11.04.2024 Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» № 3633-IX (далі – Закон України від 11.04.2024 № 3633-IX) [10].

Законом України від 11.04.2024 № 3633-IX, крім іншого, було внесено зміни до пункту першого частини третьої статті 23 Закону України від 21.10.1993 № 3543-XII та викладено його в новій редакції (котра і лишається чинною станом на сьогодні): «Призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період не підлягають також:

1) здобувачі професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, які навчаються за денною або дуальною формою здобуття освіти і здобувають рівень освіти, що є вищим за раніше здобутий рівень освіти у послідовності, визначеній частиною другою статті 10 Закону України «Про освіту», а також докторанти та особи, зараховані на навчання до інтернатури» [7].

Мусимо цілком аргументовано зауважити, що, з одного боку, внесені законодавчі зміни прямо сприяли зменшенню зловживань правом на вищу освіту у аспекті мобілізаційних процедур та звузили коло здобувачів вищої освіти, які мають право на оформлення відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, однак, з іншого, породили комплекс проблемних аспектів у практичній реалізації положень цитованої правової норми (особливо у частині підходів до тлумачення та застосування суб'єктами владних повноважень припису норми, що окреслюється словопоєднанням: «...здобувають рівень освіти, що є вищим за раніше здобутий рівень освіти у послідовності, визначеній частиною другою статті 10 Закону України «Про освіту»»).

Постановою Кабінету Міністрів України від 16.05.2024 № 560 було затверджено «Порядок проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період» (далі – Порядок проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період) [11], котрий набирає чинності одночасно із Законом України від 11.04.2024 р. № 3633-IX.

Абзацом першим пункту 62 Порядку проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період регламентовано, що здобувачі професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, які навчаються за денною або дуальною формою здобуття освіти і здобувають рівень освіти, що є вищим за раніше здобутий рівень освіти у послідовності, визначеній частиною другою статті 10 Закону України «Про освіту», а також докторанти для отримання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період подають до районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки довідку про здобувача освіти, сформовану в Єдиній державній електронній базі з питань освіти, за формою згідно з додатком 9 до вказаного Порядку.

Листом Міністерства освіти і науки України від 03.06.2024 № 1/9758-24 (далі – Лист від 03.06.2024 № 1/9758-24) [12], який було адресовано керівникам закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, Міністерству оборони України, Державному підприємству «Інфоресурс», роз'яснено особливості формування в ЄДЕБО довідки про здобувача освіти, а також алгоритму визначення послідовності здобуття освіти. У межах наданих роз'яснень Міністерством сфокусовано увагу на тому, що: «...для заповнення інформації про здобувача освіти за денною або дуальною формою стосовно того, порушує чи не порушує на підставі даних, що містяться в ЄДЕБО, поточне здобуття освіти послідовності, визначеної частиною другою статті 10 Закону України «Про освіту», визначення послідовності здобуття освіти використовується наступ-

ний алгоритм (роз'яснення щодо алгоритму – у додатку 2 до листа): якщо в даних здобувача освіти, що містяться в ЄДЕБО, зокрема, у Реєстрі документів про освіту, є діючий документ про освіту з рівнем, не нижчим ніж рівень поточного навчання за денною або дуальною формою, за яким формується Довідка (за таблицею послідовності рівнів), в полі «На підставі даних, що містяться в ЄДЕБО, поточне здобуття освіти не порушує послідовності, визначеної частиною другою статті 10 Закону України «Про освіту»» зазначається «Ні, порушує»» [12, с. 2]. Вбачається, що надані роз'яснення МОН України повністю і абсолютно узгоджуються й корелюються із положеннями пункту першого частини третьої статті 23 Закону України від 21.10.1993 № 3543-XII.

У подальших роз'ясненнях (у аспекті алгоритму визначення послідовності здобуття освіти) Міністерство фокусує увагу адресатів на тому факті, що: «не вважається порушенням послідовності наступне здобуття освіти: 1) здобувача освіти було поновлено на навчання або переведено з іншого закладу освіти (в історії поточного навчання перший статус «Поновлено», «Поновлено (з іншого ЗО)», «Переведено (з іншого ЗО)», а попереднє навчання (запис про яке у статусі «Відраховано із ЗО») було за таким же рівнем, що й поточне навчання (аналогічно, якщо поточне навчання – за ОПС фахового молодшого бакалавра, а попереднє – за ОКР молодшого спеціаліста, або поточне навчання – за ОС бакалавра (на основі ПЗСО), а попереднє – за ОС магістр (на основі ПЗСО)). При цьому в записках про попереднє навчання рік початку навчання не менше року початку поточного навчання. Як виключення, рік початку навчання не порівнюється, якщо особу було відраховано до дати початку навчання або з причиною «За невиконання вимог навчального плану та графіка навчального процесу (після зарахування не приступили до занять протягом 10 днів)»» [12, с. 3]. При цьому у наведених прикладах до цитованих роз'яснень МОН України зауважує: «...здобувач освіти у 2021 році вступив для здобуття ОС бакалавра та був відрахований у 2023 році. У 2024 році повторно вступив (був зарахований) для здобуття ОС бакалавра. У Довідці буде зазначено «Ні, порушує»» [12, с. 3].

Враховуючи обґрунтований і доведений до відома адресатів Листом від 03.06.2024 № 1/9758-24 алгоритм визначення послідовності здобуття освіти для формування в ЄДЕБО довідки про здобувача освіти, ті особи, що, зокрема, були зараховані на навчання закладами вищої освіти за результатами вступної кампанії 2024 року для здобуття освітніх ступенів «Бакалавр» та «Магістр» (або станом на момент набуття чинності Законом України від 11.04.2024 № 3633-IX здобували такі освітні ступені), однак раніше були відраховані із закладів вищої освіти до завершення здобуття вищої освіти за такими ж (або прирівняними до них) освітніми ступенями з підстав, передбачених Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (далі – Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII), фактично втратили право на оформлення відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації, оскільки в Довідках про здобувача освіти за даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти у полі «На підставі даних, що містяться в Єдиній державній електронній базі з питань освіти, поточне здобуття освіти не порушує послідовності, визначеної частиною другою статті 10 Закону України «Про освіту»» було зазначено: «Ні, порушує».

Вважаємо, що сформульований листом Міністерства освіти і науки України від 03.06.2024 № 1/9758-24 алгоритм визначення послідовності здобуття освіти саме для такої категорії здобувачів вищої освіти прямо суперечить положенням статті 5 Закону України від 01.07.2014 № 1556-VII, що призводить до прямого порушення права таких суб'єктів, регламентованого пунктом першим частини тре-

тьї статті 23 Закону України від 21.10.1993 № 3543-ХІІ, виходячи із наступного.

Змістовний лексико-граматичний аналіз приписів правової норми, закріпленої пунктом першим частини третьої статті 23 Закону України від 21.10.1993 № 3543-ХІІ, дає підстави цілком обґрунтовано констатувати, що законодавець при формулюванні її конструкції, у частині регламентації права на звільнення від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період здобувачів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, які навчаються за денною або дуальною формою здобуття освіти, виходив із наявності сукупності юридичних фактів: здобуття такою особою рівня освіти, що є вищим за раніше здобутий рівень освіти у послідовності, визначеній частиною другою статті 10 Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII.

У преамбулі до Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII вказано, що цей Закон регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти. Частиною другою статті 10 вказаного Закону регламентовано, що рівнями освіти є: дошкільна освіта; початкова освіта; базова середня освіта; профільна середня освіта; перший (початковий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; другий (базовий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; фахова передвища освіта; початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень вищої освіти; другий (магістерський) рівень вищої освіти; третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень вищої освіти.

Частиною четвертою статті 5 Закону України від 01.07.2014 № 1556-VII прямо встановлено, що бакалавр – це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180-240 кредитів ЄКТС. Для здобуття освітнього ступеня бакалавра на основі освітнього ступеня молодшого бакалавра або на основі фахової передвищої освіти заклад вищої освіти має право визнати та перезачувати кредити ЄКТС, максимальний обсяг яких визначається стандартом вищої освіти. При цьому магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90–120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків (частина п'ята статті 5 цитованого Закону).

Як прямо слідує з положень частин першої та другої статті 7 Закону України від 01.07.2014 № 1556-VII, – документ про вищу освіту видається особі, яка успішно вико-

нала відповідну освітню програму та пройшла атестацію. Встановлюються такі види документів про вищу освіту за відповідними ступенями: диплом молодшого бакалавра; диплом бакалавра; диплом магістра; диплом доктора філософії/доктора мистецтва. Невід'ємною частиною диплома молодшого бакалавра, бакалавра, магістра, доктора філософії/доктора мистецтва є додаток до диплома європейського зразка, що містить структуровану інформацію про завершене навчання. У додатку до диплома наводиться інформація про результати навчання особи, освітні компоненти, отримані оцінки і здобуту кількість кредитів ЄКТС, а також відомості про національну систему вищої освіти України (частина п'ята статті 7 Закону).

Згідно із частиною двадцять третьою статті 1 Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII рівень освіти – завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей, які визначені, як правило, стандартом освіти та відповідають певному рівню Національної рамки кваліфікацій.

Абзацом третім пункту 3 Положення про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, та надання їм академічної відпустки [13], затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07.02.2024 № 134, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 08.04.2024 за № 509/41854, встановлено, що відрахування зі складу здобувачів освіти – втрата особою статусу здобувача вищої освіти в порядку, визначеному цим Положенням, що має наслідком припинення прав та обов'язків здобувача вищої освіти.

Враховуючи викладене, зауважимо, що відрахування здобувача вищої освіти до завершення навчання за відповідним освітнім рівнем з підстав, передбачених Законом України від 01.07.2014 № 1556-VII, має своїм правовим наслідком виключно втрату такою особою правового статусу здобувача вищої освіти та не призводить до завершення здобуттям таким суб'єктом освітнього рівня.

Тому, цитовані нами вище роз'яснення Міністерства освіти і науки України (у частині порушення послідовності здобуття вищої освіти особами, що були зараховані на навчання закладами вищої освіти за результатами вступної кампанії 2024 року для здобуття освітніх ступенів «Бакалавр» та «Магістр» (або станом на момент набуття чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» від 11.04.2024 № 3633-IX здобували такі освітні ступені), однак раніше були відраховані із закладів вищої освіти до завершення здобуття вищої освіти за такими ж (або прирівняними до них) освітніми ступенями з підстав, передбачених Законом України від 01.07.2014 № 1556-VII), викладені у межах Листа від 03.06.2024 № 1/9758-24 [12], вважаємо маніпулятивними та такими, що прямо суперечать приписам чинного законодавства про освіту. При цьому у Довідках про здобувача освіти за даними ЄДЕБО у полі «На підставі даних, що містяться в Єдиній державній електронній базі з питань освіти, поточне здобуття освіти не порушує послідовності, визначеної частиною другою статті 10 Закону України «Про освіту» повинно бути зазначено: «Так, не порушує».

ЛІТЕРАТУРА

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України»: Указ Виконуючого обов'язки Президента України, Голови Верховної Ради України від 14.04.2014 № 405/2014 / Президент України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/405/2014#Text> (дата звернення 19.05.2025).
2. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення 19.05.2025).
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 19.05.2025).

4. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення 19.05.2025).
5. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення 19.05.2025).
6. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#n768> (дата звернення 19.05.2025).
7. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#n35> (дата звернення 19.05.2025).
8. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#n64> (дата звернення 19.05.2025).
9. Коваленок А. У 2024 році відбувся спад попиту на вищу освіту серед чоловіків 25+: у МОН назвали причину. *Українська правда*. 2024. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/cogorich-menshe-cholovikiv-25-vstupili-do-ukrajinskih-vishiv-u-mon-rozpovili-v-chomu-prichina-305151/>.
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку : Закон України від 11.04.2024 № 3633-IX / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3633-20#n152> (дата звернення 19.05.2025).
11. Про затвердження Порядку проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.2024 № 560 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/560-2024-p#n230> (дата звернення 19.05.2025).
12. Про особливості формування в ЄДЕБО довідки про здобувача освіти : Лист Міністерства освіти і науки України від 03.06.2024 № 1/9758-24 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-osoblyvosti-formuvannia-v-iedebo-dovidky-pro-zdobuvacha-osvity> (дата звернення 19.05.2025).
13. Про затвердження Положення про порядок відрядження, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, та надання їм академічної відпустки : наказ Міністерства освіти і науки України від 07.02.2024 № 134 / МОН України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0509-24#Text> (дата звернення 19.05.2025).